

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců Mgr. Evy Šonkové a JUDr. Karla Šimky v právní věci navrhovatele: **Z. P.**, o návrhu navrhovatele na ustanovení zástupce k zamýšlenému podání žaloby proti rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 21. 12. 2018, č. j. MPSV-2018/201664-513/2 a o návrhu na osvobození od soudních poplatků, o kasační stížnosti navrhovatele proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. 5. 2019, č. j. 3 Na 104/2019 - 39,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Navrhovatel **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Navrhovatel dne 18. 1. 2019 podal Městskému soudu v Praze (dále jen „krajský soud“) současně žádost o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce (dále oboje souhrnně jen „návrh“) k zamýšlenému podání žaloby proti v záhlaví označenému rozhodnutí ministryně práce a sociálních věcí, kterým byl zamítnut rozklad navrhovatele směřující proti rozhodnutí žalovaného ze dne 25. 9. 2018, č. j. MPSV-2018/190271-331/1, jímž byla odmítnuta jeho žádost o informace podaná podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

[2] Navrhovatel ke svému návrhu připojil potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech ze dne 17. 1. 2019 (dále jen „potvrzení“). V jeho rámci uvedl, že je nezaměstnaný z důvodu věku, kvalifikačních požadavků nebo jiného nesplnění podmínek potenciálních zaměstnavatelů, jako například délky praxe, negativem bývá i dlouholetá samostatná výdělečná činnost, v jejímž důsledku nemá firemní reference.

[3] Navrhovatel v potvrzení dále uvedl, že nemá žádné příjmy z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, z podnikání či jiné samostatné výdělečné činnosti, ani z hmotného či sociálního zabezpečení s tím, že dávky pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení a příspěvek na živobytí, které pobíral v období od října 2012 do února 2018, již nepobírá. Dluhy, vyživovací povinnost ani manželku nemá. Vlastní pozemky nacházející se v obci Liberec, k. ú. Kateřinky u Liberce.

[4] Navrhovatel rovněž uvedl, že má průměrné měsíční náklady na bydlení ve výši 12 500 Kč, náklady na stravování ve výši 1200 Kč měsíčně a jiné pravidelné měsíční výdaje ve výši 1000 Kč.

[5] V závěru potvrzení navrhovatel prohlásil, že údaje, které uvedl, jsou pravdivé a že nezamítl žádné okolnosti, které by mohly mít vliv na rozhodování soudu o osvobození od soudních poplatků.

[6] K návrhu navrhovatel připojil rovněž rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Liberci, kontaktního pracoviště Liberec ze dne 18. 9. 2017, č. j. 99316/2017/LIB o snížení doplatku na bydlení na 10 194 Kč měsíčně ode dne 1. 8. 2017 a také rozhodnutí téhož správního orgánu ze dne 28. 8. 2017, č. j. 93857/2017/LIB o snížení příspěvku na živobytí na 2200 Kč měsíčně ode dne 1. 8. 2017.

[7] V záhlaví označeným usnesením (dále jen „napadené usnesení“), krajský soud navrhovatelův návrh v obou jeho částech zamítl. S odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 12. 2017, č. j. 7 As 371/2017 – 14, dospěl na základě zhodnocení dvou okolností k závěru, že navrhovatel neprokázal, že nemá dostatečné prostředky, a tedy nesplnil předpoklad pro osvobození od soudních poplatků, a tím tedy ani podmínky pro ustanovení zástupce.

[8] Soud z výpisu z katastru nemovitostí zjistil, že navrhovatel v obci Liberec vlastní 4 parcely - zahrady o celkové výměře 3482 m². Tyto parcely pak považoval za dostatečně velké na to, aby navrhovatele bylo možno označit za osobu, která má dostatečné prostředky na úhradu soudního poplatku ve výši 3000 Kč.

[9] Po zhodnocení navrhovatelem uváděných důvodů jeho nezaměstnanosti dospěl k dílčímu závěru, že skutečné příjmy navrhovatele jsou zjevně mnohem nižší než jeho potenciální příjmy, které by si objektivně měl být schopen opatřit prací. Navrhovatel netvrdil, že by měl jakékoliv zdravotní komplikace znemožňující získání zaměstnání, jeho věk není natolik vysoký a další uváděné důvody nejsou natolik závažné, aby v současné době rekordně vysoké zaměstnanosti a poptávky po zaměstnancích nemohl nalézt práci.

pokračování

[10] Nadto krajský soud podotknul, že navrhovatel nespecifikoval, z jakých zdrojů vynakládá své pravidelné měsíční výdaje, přičemž „*zjevně musí mít zdroje, ze kterých tyto výdaje hraď*“.

[11] Nad rámec závěru o nenaplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků coby první z podmínek pro ustanovení zástupce krajský soud ještě uvedl, že jednotlivá podání stěžovatele ve věci, ve které zamýšlel podat žalobu, považuje za dostatečně propracovaná a kvalitní. To svědčí o tom, že navrhovatel je sám schopen efektivně hájit svá práva. Není tak naplněna ani druhá podmínka pro ustanovení zástupce.

II. Obsah kasační stížnosti

[12] Proti napadenému usnesení podal navrhovatel (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, aniž podřadil její důvody pod jednotlivá ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b), c), d) a e) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[13] Namítá, že krajský soud nevzal do úvahy další možné náklady řízení včetně placení právních služeb a není zřejmé, jak krajský soud z konstatování o vlastnictví a velikosti parcel dospěl k závěru, že navrhovatel má dostatečné prostředky na úhradu soudního poplatku.

[14] Dále namítá, že ze skutečnosti, že pobírá dávky hmotné nouze, vyplývá fakt, že je osobou vedenou v evidenci uchazečů o zaměstnání, a přesto se mu zaměstnání nepodařilo najít. Krajskému soudu nic nebránilo, aby se dotázal u příslušného úřadu práce podobně, jako to udělal v případě zjišťování velikosti pozemků. Soudu rovněž nic nebránilo vydat výzvu k doplnění, doložení či prokázání zdrojů, ze kterých stěžovatel čerpá prostředky na své výdaje.

[15] S odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2019, č. j. 5 As 387/2018 – 16, stěžovatel namítá, že krajský soud v různých věcech přistupuje k žadatelům rozdílně, aniž by tyto rozdíly odůvodnil. V řízení sp. zn. 4 Az 50/2018 umožnil navrhovateli projevit mnohem větší procesní aktivitu, aby mohl návrh doložit potřebnými údaji, než jakou mu poskytl v nyní řešené věci.

[16] Krajský soud nesprávně posoudil také právní otázku potřebnosti ustanovení zástupce. Obecné tvrzení soudu o propracovanosti a kvalitě krajským soudem vyžádaných podkladů ze správního řízení, ve kterém navrhovatel neuspěl, je nedůvodné a nepřezkoumatelné. Není zřejmé, zda soud hodnotil obsah nebo formu, ani zda hodnotil důvody, pro které navrhovatel ve správním řízení neuspěl, jde hlavně o efektivitu a účinnost.

[17] Závěrem namítá navrhovatel nesprávnost poučení o opravném prostředku v napadeném usnesení, jelikož navrhovatel nemusí být v tomto řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[18] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná.

[19] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu se ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. o povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti uplatní pouze tehdy, směřuje-li kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, bod 27, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, dostupné tak jako ostatní zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z www.nssoud.cz). Takovým rozhodnutím však napadené usnesení není (srov. zejména odst. [27] až [29] citovaného usnesení rozšířeného senátu), stěžovatel proto nemá povinnost být v tomto řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem.

[20] Důvodnost kasační stížnosti vážil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), přičemž žádnou takovou neshledal. Stěžovatel nepodřadil důvody kasační stížnosti pod jednotlivá ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s., ve své kasační stížnosti nicméně uvádí pouze argumenty směřující proti nesprávnému právnímu posouzení věci [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] a tvrzení o nepřezkoumatelnosti dílčích závěrů napadeného usnesení [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní zákonná ustanovení je přitom záležitostí právního hodnocení soudu, a nejde proto o nedostatek kasační stížnosti, který by bránil jejímu věcnému projednání (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 – 50, publ. pod č. 161/2004 Sb. NSS).

[21] Nejvyšší správní soud se předně zabýval námitkou nepřezkoumatelnosti napadeného usnesení a shledal, že vadou nepřezkoumatelnosti netrpí. Z jeho odůvodnění je zřejmé, z jakých tvrzení stěžovatele krajský soud vycházel, jak vyhodnotil pro věc rozhodné skutkové okolnosti a jak je následně právně posoudil. Napadené usnesení je srozumitelné, neboť krajský soud logickým a přezkoumatelným způsobem uvedl, jakými úvahami se řídil a k jakým dospěl závěrům. S těmito závěry ostatně stěžovatel polemizuje jako s nesprávnými.

[22] Podstatou kasační stížnosti je nesouhlas stěžovatele s posouzením právní otázky splnění zákonných podmínek pro přiznání osvobození od soudních poplatků ze strany krajského soudu, jež zároveň představuje i jeden z předpokladů pro úspěch návrhu na ustanovení zástupce.

[23] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Účastníkovi lze přiznat osvobození od soudních poplatků pouze výjimečně, odůvodňují-li to poměry

pokračování

účastníka, a to zcela nebo zčásti (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2018 – 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS).

[24] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je výlučně na účastníku samém, aby svoji materiální situaci soudu dostatečně konkrétně popsal a současně, aby projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil (pokud možno současně se žádostí o osvobození) doklady prokazující nedostatek finančních prostředků, tj. údaje o výši svých příjmů a výdajů, a svou nemajetnost (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publ. pod č. 2163/2011 Sb. NSS). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, č. 537/2005 Sb. NSS) a žádosti nevyhoví. Stejně tak jí nevyhoví, budou-li sdělené údaje neúplné nebo nepravdivé (rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, publ. pod č. 1962/2010 Sb. NSS, či ze dne 24. 5. 2018, č. j. 2 As 112/2018 - 28). Před rozhodnutím o zamítnutí návrhu se soud nicméně musí v součinnosti s účastníkem řízení pokusit o došetření co možná nejpresnějšího obrazu o tom, jaké jsou skutečné majetkové poměry účastníka (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2015, č. j. 2 As 153/2015 – 27).

[25] V právě posuzované věci je třeba vzít zejména v úvahu, že krajský soud založil svůj klíčový závěr o nesplnění předpokladu pro osvobození od soudních poplatků nejen na porovnání navrhovatelova majetku (předmětných parcel zahrady) a výše poplatku, ale současně s tím i na dílčím závěru, že skutečné příjmy navrhovatele jsou zjevně mnohem nižší než jeho potenciální příjmy, které by si objektivně měl být schopen opatřit prací. Tyto závěry přitom vycházejí z obsahu potvrzení, které navrhovatel stvrdil jako pravdivé a úplné.

[26] Pokud stěžovatel opakovaně v kasační stížnosti namítá, že to měl být krajský soud, který snad mohl a měl některé další okolnosti jeho osobních, majetkových a výdělkových poměrů sám zjišťovat (jak tomu učinil v případě předmětných parcel) nebo alespoň navrhovatele vyzvat k doložení potřebných údajů, pak zcela přehlíží, že tak krajský soud buďto učinil (v případě rozsahu majetku v podobě výměry předmětných parcel), a nebo tak vůbec činit nemusel, jelikož ani nebylo třeba, aby byly ty rozhodné skutečnosti, na nichž vystavěl svůj klíčový závěr (důvody nezaměstnanosti, resp. důvody absence potenciálních příjmů), jakkoli doplňovány. Stěžovatelovy stížní námitky tak směřují jen vůči těm dílčím závěrům krajského soudu, ke kterým dospěl nad rámec jeho nosného závěru, že nesplnil předpoklad pro osvobození od soudních poplatků.

[27] V ohledu krajským soudem hodnocených okolností osobních, majetkových a výdělkových poměrů navrhovatele tedy nebylo třeba pokoušet se o (další) došetření co možná nejpresnějšího obrazu o tom, jaké jsou jeho skutečné majetkové poměry. Zcela postačujícím byla v tomto ohledu aktivita krajského soudu spočívající ve vyhodnocení veřejně přístupných údajů o výměře předmětných nemovitostí, jejichž vlastnictví uvedl navrhovatel v potvrzení. Je přitom nepochybná logická správnost (nepříliš podrobně vyjádřeného, jak trefně namítá stěžovatel) implicitního závěru, že celková výměra 3482 m² parcel v obci Liberec představuje majetek, jehož cena (resp. cena možných užiteků) s pravděpodobností limitně se blížíci jistotě postačuje k úhradě soudního poplatku 3000 Kč

za podání zamýšlené žaloby. Tento výdaj je totiž v navrhovatelem zamýšlené žalobě jediným předpokládatelným nutným výdajem.

[28] Podle usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, bod 13, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, jsou soudní poplatky „součástí soustavy poplatků (do ní ještě patří zejména poplatky správní a místní), jejichž základním rysem je zpoplatnění úkonů veřejné moci. Soudní poplatky mají tři základní funkce: fiskální (jejímž cílem je, aby ti, kdo se obracejí na soudy, přispěli k úhradě nákladů spojených s jejich činností), regulační (jejímž cílem je odradit podatele od svévolných, bezdůvodných anebo malicherných návrhů, které by soudy zbytečně zatěžovaly) a motivační (jež má působit tak, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti a účastníci právních vztahů řešili své spory mimosoudně).“

[29] Individuální osvobození od soudních poplatků je pak procesním institutem, jehož účelem je zejména ochrana práva na přístup k soudu takového účastníka, jež se objektivně nachází v tíživých osobních a majetkových poměrech, a to před nepřiměřeným dopadem zejména regulační funkce soudních poplatků.

[30] Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlídnout nejen k výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv, než cestou soudního řízení. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele finanční prostředky si opatřit (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 – 147, ze dne 21. 6. 2013, č. j. 5 As 33/2013 – 13, či ze dne 10. 4. 2017, č. j. 7 As 85/2017 – 15). Citované závěry byly rovněž aprobovány Ústavním soudem (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 311/16).

[31] Ve vztahu k hodnocení důvodů své nezaměstnanosti navrhovatel v kasační stížnosti nijak nebrojí. Tyto důvody přitom krajský soud správně a přezkoumatelně vyhodnotil z pohledu stěžovatelovy zachované schopnosti dosáhnout příjmu vlastním přičiněním – typicky směnou výsledků jeho práce za peníze, nota bene ve vztahu ke zcela mimořádně příznivé situaci na pracovním trhu v České republice.

[32] Z hlediska předpokladů pro osvobození od soudních poplatků je tedy třeba uzavřít, že krajský soud postupoval správným a zákonným způsobem, své závěry vystavěl na relevantních okolnostech osobních, majetkových a výdělkových poměrů navrhovatele, které navrhovatel prohlásil a stvrdil jako úplné a správné.

[33] Ostatní dílčí závěry krajského soudu, které nijak nepodpíraly klíčový závěr, že navrhovatel neprokázal, že nemá dostatečné prostředky, a že tedy nesplnil předpoklad pro osvobození od soudních poplatků, nejsou relevantní a klíčový závěr ani nijak nenarušují.

[34] Rovněž námitka, že krajský soud v různých věcech přistupuje k žadatelům rozdílně, jelikož v řízení sp. zn. 4 Az 50/2018 umožnil navrhovateli projevit mnohem větší

pokračování

procesní aktivitu, nijak nezpochybňuje správnost a zákonnost napadeného usnesení, které jediné je předmětem přezkumu v tomto řízení o kasační stížnosti.

[35] Podle § 35 odst. 10 části věty před středníkem s. ř. s. může navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát. Z citace tohoto ustanovení vyplývá, že účastníku řízení lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1. jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2. jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Jelikož stěžovatel neprokázal splnění jedné ze dvou zákonných podmínek, nemohl krajský soud jeho žádosti o ustanovení zástupce vyhovět.

[36] Z výše uvedených důvodů tedy žádná z uplatněných výtek podřaditelných pod kasační důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. a) či d) s. ř. s. nebyla shledána důvodnou.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[37] Nejvyšší správní soud dospěl ze shora uvedených důvodů k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji dle § 110 odst. 1 in fine s. ř. s. zamítl.

[38] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 a 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s., tj. podle pravidla úspěchu ve věci. Stěžovatel neměl ve věci přezkumu rozhodnutí o nevyhovění návrhu na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. září 2019

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu